

Åpen yngelr te på frammarsj i Sverige

Artikkelen er oversatt og trykket med tillatelse fra svenske Bitidningen og forfatter Bjørn Gustavsson, Jordbruksverket.

Åpen yngelr te ( Y) er en bakteriesykdom som, som navnet antyder, angriper larvene i bifolket. For den uinnvidde kan den lett forveksles med lukket yngelr te, samt andre sykdommer som sekkyngel og forkj lt yngel, men den skiller seg på enkelte punkter.  Y har vært en sjelden sykdom i svensk birøkt, med noen sporadiske tilfeller hvert år.

Nå finnes det indikasjoner på at sykdommen sprer seg mer. Det nasjonale referanselaboratoriet ved SLU (Sveriges Lantbruksuniversitet) i Uppsala rapporterte per 20. august hele 36 tilfeller i 2025.

Åpen yngelr te er en meldepliktig sykdom i Sverige. Ikke alle bitilsynsmenn har vært klar over dette, derfor ble det nylig sendt ut en presisering om at sykdommen skal håndteres likt over hele landet.

Erfaringer fra birøkter som er rammet

Bir kter Danny Zwaard n r Alvesta oppdaget allerede sensommeren 2024 at noen av bifolkene hans var svake. Gjennom vinteren mistet han flere bifolk. I begynnelsen av v ren 2025 utviklet de seg normalt, men i mai ble det oppdaget kliniske symptomer av  Y i to bigårder. Danny kontaktet bitilsynsmann, tavlepr ver ble sendt til referanselaboratoriet, som bekreftet diagnosen.

Sykdommen spredte seg raskt til andre bigårder. Danny har sanert bifolk som var kraftig angrepet og satte resten på nye rammer med byggevoks i desinfiserte kasser, for   begrense spredningen. Disse bifolkene ble drivf ret gjennom hele sommeren. Han innførte også separate hansker og biredskaper for hver big rd.

Etter noen måneder har de fleste bifolk kommet seg og ser friske ut, men én big rd er fortsatt ikke kvitt sykdommen.

Om sykdommen

 Y skyldes bakterien *Melissococcus plutonius*, som i motsetning til lukket yngelr te ikke danner sporer. Den kan overleve i honning, bivoks og kasser i kanskje et par år, men er ikke like motstandsdyktig og kan drepes med varme eller desinfeksjonsmidler.  Y er ekstremt smittsom og vanskeligere   bli kvitt enn lukket yngelr te. Den er imidlertid ikke like mye forsket på og, og erfaringene i Sverige er begrensede til nå.

Bakterien kommer inn i larven via f ret og vokser i larvens tarm, hvor det er lite oksygen og høy konsentrasjon av CO₂. Det er ikke sikkert at larven blir skadet eller d r – det avhenger av n r i utviklingen den blir infisert og den generelle næringstilgangen i bifolket. Symptomer kan forsvinne ved god næringstilgang eller ved dronningbytte. Det finnes sannsynligvis både mer og mindre aggressive stammer av  Y.

Spredning og symptomer

Sykdommen spres mellom bifolk via feilflyvninger, ved at birøktere flytter bifolk eller bytter ut tavlene mellom kuber. Kjøp av bifolk fra andre birøktere kan også være en inngangsport. Røving er en annen spredningsvei. Mange bifolk på liten plass kan føre til underernæring og økt sykdomsforekomst.

Symptomene varierer, avhengig av infeksjonsgrad og om det er andre bakterier tilstede. Et tidlig tegn er at yngelen får en gulaktig farge. Senere kan fargen variere fra gul til grå eller brun. Unge infiserte larver kan bli gjennomsiktige, slik at trakéene vises som hvite linjer. Eldre larver mister formen og kan se ut som om de har «smeltet». Yngel kan også ligge i unormal, vridd stilling i cellen.

Hvis yngelen dør i en lukket celle, kan det ligne lukket yngelrâte med innsunkne celler som biene har bitt hull på. Men larven blir ikke en seig masse som ved lukket yngelrâte. Den tørker heller inn til en gummiaktig skorpe som er lettere å fjerne. Noen ganger kan man kjenne en syrlig lukt fra døde larver.

Se etter hull i yngeltavlene og de nevnte symptomene – det kan tyde på at bifolket er smittet og forsøker å rense ut angrepne larver.

Hva gjør man ved mistanke?

Ved mistanke om utbrudd er man i Sverige pliktig å kontakte bitilsynsmann. Vanlig praksis er at det tas tavleprøver og sendes til referanselaboratoriet, blant annet for å utelukke lukket yngelrâte.

Ved kraftige angrep anbefales avliving av syke bifolk. Tilsynelatende friske bifolk bør settes på ny voks. Bruk desinfiserte eller nyinnkjøpte kasser og rammer. Har man flere bigårder, bør man opprette en karantenebigård for rehabilitering av mistenkte bifolk.

Råd fra en tidligere rammet birøkter

En anonym birøkter i Småland ble rammet av ÅY allerede i 2020. To år senere var sykdommen fortsatt til stede. Han mener i dag at han burde ha gått hardere til verks og avlivet flere bifolk, samt satt friske bier på ny voks. Men å sette biene på ny byggevoks er ingen garanti. Til tross for at han har gjort det har sykdommen kommet tilbake neste sommer.

Han bekrefter at problemene øker ved kjølig vær og dårlig trekk, noe som flere artikler sier. Men han er skeptisk til påstanden om at sykdommen blir borte av seg selv ved godt trekk. Dronningbytte har hjulpet i noen tilfeller. Han understreker viktigheten av å jobbe med barrierer mellom bigårdsplasser (separat utstyr for hver bigårdsplass og ikke flytte bifolk eller utstyr mellom bigårdsplassene) – helst før utbruddet.

Birøkteren forteller at han nå har sykdommen under kontroll, og at det blir bedre for hvert år. Det er et kostnadsspørsmål hvor mange bifolk man skal avlive. Det er mulig å leve med sykdommen, men den reduserer både honningutbytte og vinteroverlevelse. Det beste er å bli kvitt den, avslutter han.

Faktaboks:

Bitilsynsmann: Tidligere hadde vi også bitilsynsmenn i Norge. De var kyndige birøktere, og ble tilkalt ved mistanke om sykdom o.a.. Ordningen ble avsluttet i år 2000 da Mattilsynet overtok funksjonen.